

Wybory samorządowe – znaczenie, gotowość uczestnictwa oraz zainteresowanie decyzjami władz różnych szczebli

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2017 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

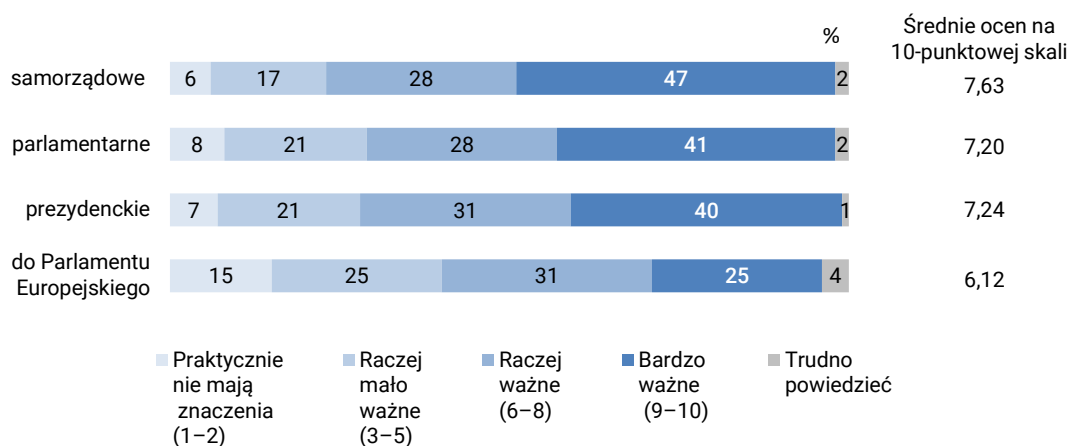
Jesienne wybory samorządowe rozpoczną cykl głosowań, w których Polacy wyłonią swoich przedstawicieli do władz różnych szczebli. W styczniowym badaniu¹ pytaliśmy m.in. o znaczenie, jakie wyborcy przypisują wyborom samorządowym w porównaniu z innymi wyborami powszechnymi, a także o gotowość wzięcia udziału w głosowaniu na wójtów, burmistrzów, prezydentów miast oraz radnych.

ZNACZENIE WYBORÓW SAMORZĄDOWYCH

Wybory samorządowe – na niecały rok przed ich terminem – jawią się opinii publicznej jako najważniejsze (rys. 1). Biorąc pod uwagę średnie oceny na 10-punktowej skali, którą posługiwali się badani dla określenia znaczenia poszczególnych głosowań, wybory samorządowe (średnia 7,63) nieco wyprzedzają wybory prezydenckie (średnia 7,24) i parlamentarne (7,20), a dużo wyraźniej – wybory do Parlamentu Europejskiego (średnia 6,12). Prawie połowa badanych (47%) określa wybory samorządowe jako bardzo ważne (przypisując im najwyższe oceny na skali), po dwie piąte uznaje za bardzo ważne wybory parlamentarne (41%) oraz wybory prezydenckie (40%), a jedna czwarta (25%) przypisuje bardzo duże znaczenie wyborom do Parlamentu Europejskiego.

CBOS

RYS. 1. Jak Pan(i) ocenia, jakie znaczenie dla ludzi takich jak Pan(i) mają wybory:

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (332) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 9–17 stycznia 2018 roku na liczącej 951 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Ta hierarchia ważności wyborów jest podobna do tej stwierdzanej w poprzednich latach (tabela 1). Właściwie od dekady wybory samorządowe są oceniane przez opinię publiczną jako najważniejsze. W porównaniu z pomiarem z października 2014 roku² wyraźnie wzrosły średnie oceny rangi wszystkich wyborów, a także odsetki badanych uznających wybory za bardzo ważne. W dłuższej perspektywie widać jednak wyraźne przewartościowanie, jakie dokonało się w opinii publicznej. Jesienią 1998 roku, tuż przed wejściem w życie reformy samorządowej rządu Jerzego Buzka, postrzegane znaczenie wyborów samorządowych było niższe niż parlamentarnych i prezydenckich (choć pomiaru dokonywano w trakcie trwania kampanii samorządowej). Można powiedzieć, że od tamtego czasu systematycznie spadało poczucie znaczenia wyborów prezydenckich; podobnie po wyraźnym spadku postrzeganej rangi wyborów parlamentarnych obserwujemy w tym roku jej wzrost. W przypadku wyborów samorządowych również początkowo odnotowano spadek ich postrzeganej wagi, ale w ostatnich latach trend jest wyraźnie rosnący, co można interpretować jako dowartościowanie polityki samorządowej w opinii obywateli.

TABELA 1

Jak Pan(i) ocenia, jakie znaczenie dla ludzi takich jak Pan(i) mają wybory:	IX 1998	I 2002	X 2002	X 2003	X 2004	VIII 2006	I 2009	VII 2009	IX 2010	X 2014	I 2018
	Średnia ocen (na skali 1–10)										
– prezydenckie	7,75	7,32	7,27	7,36	6,89	7,08	6,53	6,53	6,95	6,71	7,24
– parlamentarne	7,43	7,00	7,02	6,78	6,34	6,62	6,40	6,37	6,62	6,46	7,20
– samorządowe	7,29	6,50	7,07	6,93	6,38	6,58	6,69	6,61	7,09	7,16	7,63
– do Parlamentu Europejskiego*				6,40	6,23		5,59	5,80	5,60		6,12
	Procent odpowiedzi „bardzo ważne” (9–10 na skali)										
– prezydenckie	52	52	47	47	37	42	31	31	39	35	40
– parlamentarne	45	52	42	42	30	35	29	30	33	31	41
– samorządowe	45	37	43	37	30	35	32	32	38	40	47
– do Parlamentu Europejskiego*				30	30		20	23	22		25

* Pytanie o znaczenie wyborów do PE nie było zadawane za każdym razem z pytaniami o znaczenie pozostałych wyborów

Pytania o znaczenie różnych wyborów były zadawane respondentom kolejno, tak aby mogli udzielać odpowiedzi na tej samej skali (1–10). Ocena jednych wyborów stawała się punktem odniesienia dla oceny pozostałych. Aby ocenić relatywne znaczenie przypisywane wyborom samorządowym, za punkt odniesienia zwykle przyjmuje się wybory parlamentarne.

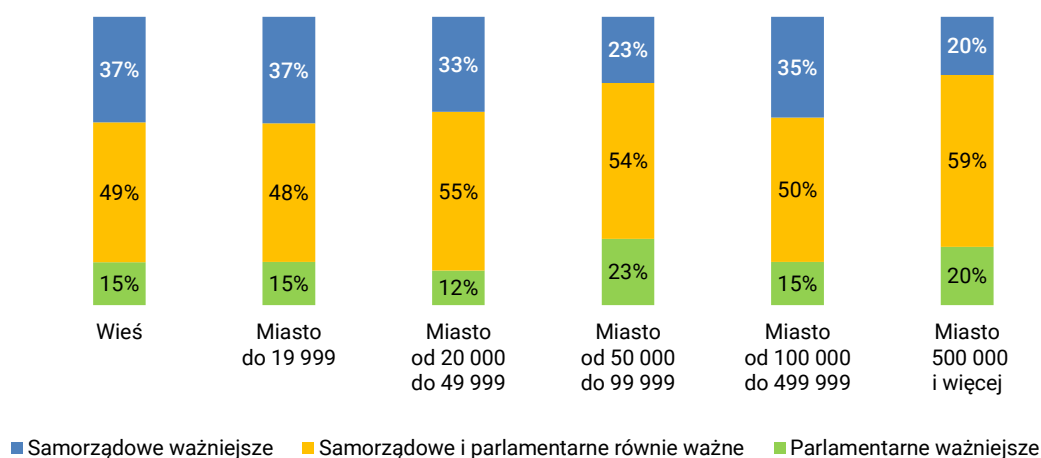
Analizując zróżnicowanie odpowiedzi badanych można stwierdzić, że dla 32% Polaków wybory samorządowe są ważniejsze niż wybory parlamentarne (nawet jeśli różnica ocen wyrażona na skali jest niewielka), dla 15% Polaków ważniejsze od wyborów samorządowych pozostają wybory parlamentarne. Połowa badanych przypisywała obydwu głosowaniom tę samą ocenę na skali. Osoby

² Por. komunikat CBOS „Ranga wyborów samorządowych i zainteresowanie decyzjami władz różnych szczebli”, listopad 2014 (oprac. A. Gendźwiłł).

oceniające wybory samorządowe jako ważniejsze niż parlamentarne częściej są mieszkańcami mniejszych miejscowości – na wsi i w najmniejszych miastach stanowią 37% badanych. Jest ich sporo (35%) również w dużych miastach, choć nie w największych, liczących 500 tys. i więcej ludności – tam badani oceniający wybory samorządowe jako ważniejsze niż parlamentarne stanowią tylko 20%. Koresponduje to z diagnozami pokazującymi, że w największych miastach Polski polityka samorządowa jest najbardziej upartyjniona, a areny rywalizacji politycznej – parlamentarna i samorządowa – wzajemnie się przenikają.

CBOS

RYS. 2. Porównanie ocen znaczenia wyborów parlamentarnych i samorządowych

Wybory samorządowe częściej okazują się ważniejsze od parlamentarnych dla respondentów deklarujących poglądy lewicowe i centrowe niż dla badanych o poglądach prawicowych. Różnice widać również między potencjalnymi elektoratami największych partii politycznych (tabela 2). Opinie potencjalnych wyborców PiS są najbardziej wyważone w ocenie rangi wyborów parlamentarnych i samorządowych. Zwolennicy Kukiz'15 wyraźnie rzadziej niż sympatycy pozostałych partii określają jedno i drugie wybory jako bardzo ważne, ale częściej uznają za ważniejsze wybory samorządowe. Wyraźne preferowanie znaczenia wyborów samorządowych względem parlamentarnych widać natomiast w potencjalnych elektoratach PO i Nowoczesnej.

TABELA 2

Potencjalne elektoraty*	Badani uznający wybory:		Badani oceniający wybory samorządowe jako ważniejsze niż parlamentarne
	parlamentarne za bardzo ważne (oceny 9–10 na skali)	samorządowe za bardzo ważne (oceny 9–10 na skali)	
	w procentach		
PiS wraz z SP i P (N=292)	56	55	23
PO (N=100)	51	64	30
Nowoczesna (N=36)	59	79	36
Kukiz'15 (N=39)	44	47	44

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach do Sejmu i Senatu. W tabeli zamieszczono jedynie te partie polityczne, dla których liczebność potencjalnych wyborców w próbie była wyższa niż 30

DEKLARACJE UDZIAŁU W GŁOSOWANIU

W styczniu tego roku Polacy dość powszechnie deklarowali gotowość uczestniczenia w wyborach samorządowych. Swój udział jako pewny określiło 79% badanych, 12% jeszcze nie wiedziało, czy będzie w nich uczestniczyć, natomiast 8% zadeklarowało, że na pewno nie weźmie udziału w wyborach samorządowych (rys. 3). Nawet jeśli wziąć pod uwagę, że deklaracje udziału w wyborach zwykle są znacznie wyższe niż rzeczywista frekwencja wyborcza, warto zauważyć, że odsetek deklarujących udział w wyborach samorządowych jest wyraźnie wyższy niż odsetki rejestrowane wcześniej, w okresie kolejnych kampanii samorządowych (tabela 4). Na przykład bezpośrednio przed wyborami samorządowymi w 2014 roku chęć wzięcia w nich udziału deklarowało 70% badanych, absencję zapowiadało w sposób zdecydowany 17%.

CBOS

RYS. 3. Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory samorządowe – władz gminy, powiatu i województwa – to czy wziął(ęła)by Pan(i) w nich udział?

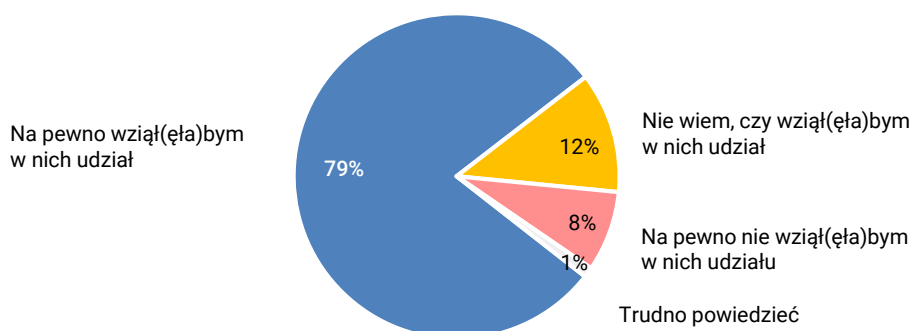

TABELA 4

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory samorządowe – władz gminy, powiatu i województwa – to czy wziął(ęła)by Pan(i) w nich udział?

	2002			2006				2010				2014				2018
	VIII	IX	X	VIII	IX	X	XI	VIII	IX	X	XI	VII	VIII	IX	X	I
	w procentach															
Tak	55	58	64	56	55	57	63	66	71	68	71	66	65	66	70	79
Jeszcze nie wiem	20	17	13	19	19	18	15	25	15	14	11	15	15	14	13	12
Nie	25	25	23	25	26	25	22	9	14	18	18	19	20	20	17	8

W styczniowym badaniu respondenci odpowiadali również na analogiczne pytanie o gotowość udziału w wyborach parlamentarnych. Zdecydowaną chęć udziału w głosowaniu do Sejmu i Senatu wyraziło 71% badanych, a więc mniej niż w wyborach samorządowych (tabela 5). Potencjalne elektoraty największych partii politycznych (identyfikowane na podstawie deklaracji głosowania w wyborach parlamentarnych) nie różnią się w sposób istotny poziomem mobilizacji do wyborów samorządowych. Zdecydowana większość zadeklarowanych zwolenników poszczególnych partii (powyżej 90%) ma zamiar wziąć udział również w wyborach samorządowych.

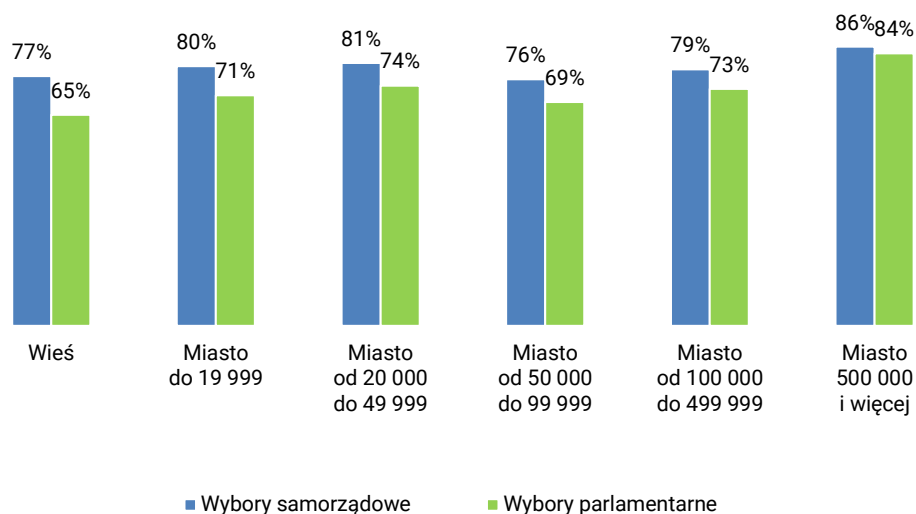
TABELA 5

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ę)by Pan(i) w nich udział?	Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory samorządowe - władz gminy, powiatu i województwa – to czy wziął(ę)by Pan(i) w nich udział?		
	Tak	Jeszcze nie wiem	Nie
	w procentach		
Tak	66	3	1
Jeszcze nie wiem	8	5	1
Nie	5	3	5

Mieszkańcy wsi i mniejszych miast częściej składają deklaracje udziału w wyborach samorządowych niż w wyborach parlamentarnych (rys. 4). Odsetki osób deklarujących uczestnictwo w porównywalnych wyborach zrównują się dopiero w największych miastach, liczących 500 tys. i więcej ludności. Odpowiada to obserwowanemu od wielu lat wzorcowi zróżnicowania rzeczywistego poziomu frekwencji wyborczej w Polsce: w mniejszych gminach, na obszarach wiejskich frekwencja w wyborach samorządowych jest wyższa niż w parlamentarnych; w większych miastach wyższa jest zazwyczaj frekwencja w wyborach parlamentarnych.

CBOS

RYS. 4. Deklaracje udziału w wyborach samorządowych i parlamentarnych

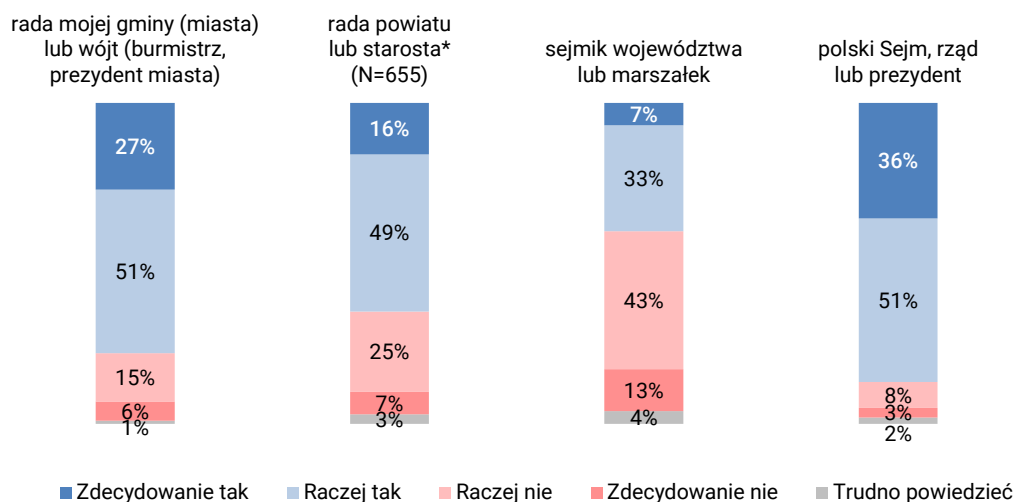
ZAINTERESOWANIE DECYZJAMI WŁADZ RÓŻNYCH SZCZEBLI

Wybory samorządowe to w istocie kilka głosowań odbywających się równocześnie – wyborcy wybierają bowiem radnych różnych szczebli samorządu (gmin, powiatów, województw i dzielnic Warszawy), a jednocześnie wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Wcześniejsze badania opinii publicznej pokazywały już, że zainteresowanie Polaków poszczególnymi szczeblami samorządu jest wyraźnie zróżnicowane³. W styczniowym badaniu również zapytaliśmy respondentów, w jakim stopniu interesują się decyzjami podejmowanymi przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki oraz – dla porównania – przez władze centralne.

Rozkład odpowiedzi (rys. 5) układa się w systematyczny wzorzec: Polacy najbardziej interesują się poczynaniami władz szczebla centralnego – parlamentarzystów, rządu i prezydenta (łącznie 87% badanych deklaruje swoje zainteresowanie). Pokazuje to dominację ogólnokrajowej sceny politycznej w percepcji obywateli. W nieco mniejszym stopniu, choć też wyraźnie, widoczne jest zainteresowanie decyzjami władz gminnych (wyraża je łącznie 78% badanych). Mniejsze zainteresowanie wzbudzają decyzje władz powiatowych, średniego szczebla samorządu (łącznie 65%), a najmniejsze – samorządu regionalnego (łącznie 40%).

CBOS

RYS. 5. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan(i) lub nie zgadza z każdym ze stwierdzeń. Interesuję się tym, co postanawia:

* Pytanie o zainteresowanie decyzjami władz powiatu było zadawane wyłącznie mieszkańcom powiatów ziemskich

³ Por. komunikat CBOS „Ranga wyborów samorządowych i zainteresowanie decyzjami władz różnych szczebli”, *op. cit.*

Chociaż zatem zainteresowanie mediów, ekspertów i polityków partyjnych w kontekście samorządów terytorialnych zwykle skupia się na wyborach do sejmików województw, polityka samorządowa szczebla wojewódzkiego interesuje Polaków w najmniejszym stopniu – 56% badanych deklaruje wobec niej obojętność (odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”). Co ciekawe, odsetek niezainteresowanych decyzjami samorządu wojewódzkiego wśród osób deklarujących udział w wyborach samorządowych jest niewiele niższy i wynosi 50%. Analogicznie: wśród osób deklarujących udział w wyborach samorządowych 16% nie interesuje się decyzjami władz gminnych, a 28% – decyzjami władz powiatowych (dotyczy to wyłącznie mieszkańców powiatów ziemskich).

Wprawdzie opisany wyżej wzorzec zainteresowania poszczególnymi szczeblami samorządu jest podobny do wyników analogicznego badania z 2014 roku (tabela 6), jednak w tegorocznym sondażu deklaracje zainteresowania polityką zarówno samorządową, jak i ogólnokrajową są wyraźnie częstsze. Najbardziej wzrosło zainteresowanie szczeblem regionalnym samorządu, najmniej – szczeblem gminnym. Generalnie, różnice w zainteresowaniu decyzjami władz samorządowych różnych szczebli są nadal widoczne, ale to zróżnicowanie między szczeblami jest nieco mniejsze niż w 2014 roku.

TABELA 6

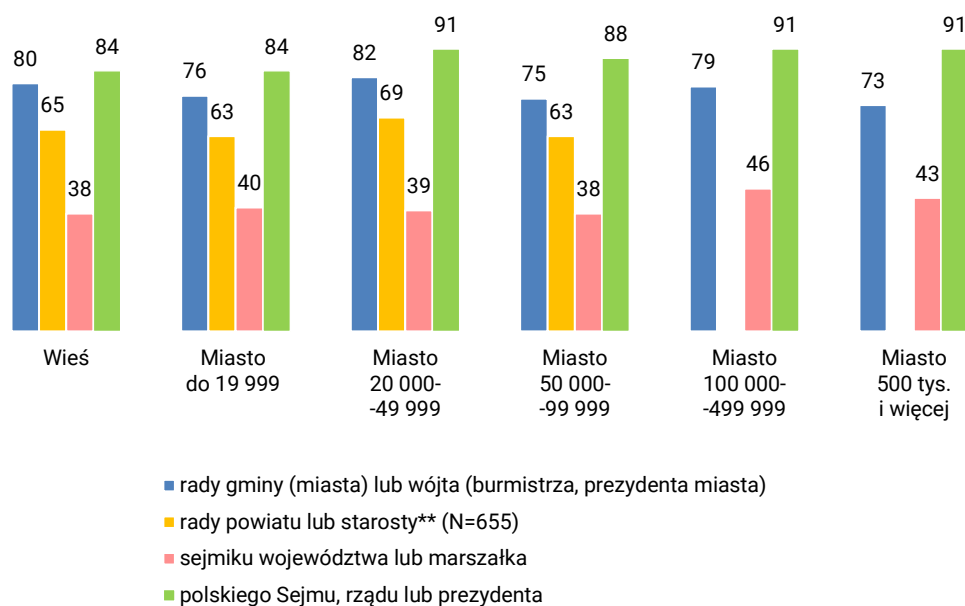
Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan(i) lub nie zgadza z każdym ze stwierdzeń. Interesuję się tym, co postanawia:	Tak*		Nie*		Trudno powiedzieć	
	X 2014	I 2018	X 2014	I 2018	X 2014	I 2018
	w procentach					
– rada mojej gminy (miasta) lub wójt (burmistrz, prezydent miasta)	70	78	28	21	2	1
– rada powiatu lub starosta**	44	65	52	32	4	3
– sejmik województwa lub marszałek	27	40	69	56	3	4
– polski Sejm, rząd lub prezydent	76	87	23	11	2	2

* Połączone zostały odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak” oraz „raczej nie” i „zdecydowanie nie”

** Pytanie o zainteresowanie decyzjami władz powiatu było zadawane wyłącznie mieszkańcom powiatów ziemskich

Różnice w stopniu zainteresowania decyzjami władz różnych szczebli są w pewnym zakresie związane z wielkością miejscowości, w których mieszkają badani, choć zależność ta jest mniej widoczna niż w 2014 roku. Generalnie, na wsi i w mniejszych miastach zainteresowanie decyzjami władz gminnych jest tylko niewiele niższe niż decyzjami władz ogólnokrajowych. W większych miastach różnica między tymi wartościami rośnie. Wyniki te nawiązują zatem do opisywanych wcześniej rozkładów odpowiedzi na pytanie o gotowość udziału w wyborach samorządowych i parlamentarnych. W mniejszym stopniu zróżnicowane jest zainteresowanie decyzjami władz powiatowych i wojewódzkich. Tylko w największych miastach (powyżej 100 tys. ludności) zainteresowanie decyzjami samorządu regionalnego przekracza 40%.

RYS. 6. Odsetki badanych deklarujących zainteresowanie decyzjami*:

* Zsumowane zostały odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”

** Pytanie o zainteresowanie decyzjami władz powiatu było zadawane wyłącznie mieszkańcom powiatów ziemskich

W badaniach opinii publicznej widać systematyczny wzrost znaczenia wyborów władz samorządowych w porównaniu z wyborami władz ogólnokrajowych. Można to uznać za przejaw większego dowartościowania polityki samorządowej w odczuciu obywateli. Znaczenie zbliżających się wyborów samorządowych znajduje również odzwierciedlenie w wysokim poziomie mobilizacji wyborców – deklaracje udziału w wyborach samorządowych są nawet częstsze niż deklaracje udziału w wyborach parlamentarnych, kształtują się też na poziomie najwyższym w historii badań CBOS. Polaków interesuje przede wszystkim szczebel gminny samorządu – zainteresowanie decyzjami władz gmin jest niewiele mniejsze niż decyzjami władz centralnych. Mniejsze zainteresowanie wzbudza szczebel powiatowy i wojewódzki, choć generalnie interesowanie się polityką samorządową na każdym szczeblu (podobnie jak polityką centralną) wzrosło w porównaniu z rokiem 2014.

Opracował

Adam Gendźwiłł